

Meditatieve viering 14 mei 2023

Welkom in het huis van Maria

Gedachten en liederen

Lied: Zomaar een dak

Gedachte Blok I: Zomaar een dak?

Al 100 jaar komen wij samen onder dit dak. Voor ons is het niet 'zomaar een dak'. We komen hier op zondag samen om te vieren en we staan stil bij kruispunten in ons leven. We dopen, vieren communie, vormsel of een huwelijk en nemen afscheid van onze dierbaren. We vieren hier feest, drinken koffie en eten stamppot. Allemaal onder het dak van een springlevende oude dame: Onze Lieve Vrouw van Altijddurende Bijstand, onze OLV. Dit is een van de vele namen voor Maria, de moeder van Jezus, onze enige voorganger. Dit huis heeft zoveel gezien in die 100 jaar, maar... heeft u haar al eens goed bekeken?

Misschien heeft u de tentoonstelling gezien of bent u naar een van de lezingen of rondleidingen geweest? Dan heeft u veel geleerd over de OLV en haar geschiedenis. Over bouwpastoor Hamers, architect Kroes en alle (jonge) en vaak beroemde kunstenaars die hun sporen achter lieten in dit prachtige Amsterdamse School monument. Vandaag nodigen we u uit met een meditatieve blik te kijken. Misschien worden de muren dan echt onze huid en de ramen onze ogen.

Lied: Locus iste (Anton Bruckner)

Locus iste a Deo factus es

inaestimabile sacramentum

irreprehensibilis est

Deze plaats is door God gemaakt

een onschatbaar sacrament

het is onberispelijk

Gedachte Blok II

Deze plaats is door God gemaakt en onberispelijk

We zongen zojuist het Locus Iste. Een lied ter gelegenheid van de inwijding van een kerk. Een kerk is niet zomaar een gebouw. Het woord Kerk is afgeleid van het Griekse woord kyriakon, 'behoren tot de Heer'. Het kerkgebouw is dus het huis van de Heer. Het mag dan ook geen verwondering opwekken dat een traditioneel kerkgebouw vol staat van christelijke symboliek. Het gebouw of deel daarvan verbeeldt het Lichaam van Christus, de stad Gods, het Heilige Jerusalem of het Heilig Graf. Niets is toeval, zoals het *Locus Iste* zegt: de kerk is een onschatbaar sacrament, een heilige plaats. En in de kerk komt de gemeenschap, de 'ecclesia' bij elkaar, die, zoals het openingslied ons vertelde, een levend lichaam vormt. Zo vormen wij samen het huis van de Heer.

We worden naar binnen geroepen door de klokken, Maria, Antonius en Petrus. Ze zijn van verre hoorbaar en de toren van verre zichtbaar. Het torenhaantje helpt ons koers te houden, maar waait

ook met de wind mee. Het roept ons op waakzaam te blijven. We beklimmen de trappen, die staan voor de rots Petrus waarop Jezus zijn kerk heeft gebouwd. De kerkdeur is Christus zelf. Alleen via hem is toegang mogelijk tot de Vader. Door hem zijn we binnen gegaan 'om recht voor God te staan'.

We komen binnen in het donkere, lage en duistere deel van de kerk. Links van de ingang is de doopkapel. Je moest eerst gedoopt worden voordat je kon worden opgenomen in de gemeenschap en letterlijk ook voordat je verder de kerk in mocht komen. De ligging van de doopkapel is de linkerkant, de 'sinistere' kant van de kerk. Links zaten vroeger ook de vrouwen, wat ons in deze tijd te denken geeft.

Vanuit het donker loop je langzaam naar het licht. Door het middenpad wordt je begeleid door de 12 leerlingen van Jezus. Zij dragen en schragen de kerk en staan niet voor niets op de pijlers. Daarbij vertrouwen we erop, geloven we erin, dat de fundamenten ons zullen dragen.

Aan het einde van het middenpad staan we stil, onder het centrale gewelf van de kerk. Heeft u al eens goed omhoog gekeken? Het metselen van gewelven is een ware kunst. De stenen worden gemetseld op een houten steunconstructie. Wanneer je deze weg haalt zakken de stenen ietsje naar beneden en zitten dan 'muurvast'. De stenen houden elkaar vast, de ene kan niet zonder de andere. Haal je er een steen uit, dan stort het gewelf in. Net als het levend lichaam van gelovigen, de 'ecclesia'. We kunnen niet zonder elkaar. Wat drukt dat mooier uit dan het prachtige stergewelf boven ons? De stervorm is beslist geen toeval. Onze kerk is één grote lofzang op Maria. Zij is de Morgenster, de Stella Maris, de Sterre der Zee.

Lied: Laudate omnes gentes (Looft God alle mensen)

Gedachte Blok III Geheimen aan het licht

Voor wie het wil zien, maar vooral ook op het juiste moment komt, ziet de prachtige gebrandschilderde ramen. Boven onze 'koffiebar' wordt een hint gegeven naar de betekenis van de andere ramen: daar is het raam van de rozenkrans te zien. Voor de generatie die het nog heeft mee gemaakt zal het bekend in de oren klinken dat de rozenkrans naast de nodige Onze Vaders en Weesgegroetjes, ook oproept tot het mediteren op de geheimen van Maria. Geheimen van Maria? Niet iedereen zal ze (nog) kennen.

Kijken we nu naar links, inderdaad, de sinistere kant, dan zien we ramen waar de vijf Droevige Geheimen van Maria worden verbeeld.

Van links naar rechts zijn te zien (achterflap boekje!):

Jezus bidt in doodsangst tot zijn hemelse Vader
Jezus wordt geselsd
Jezus sterft aan het kruis

Jezus draagt Zijn kruis naar de Calvarieberg
Jezus wordt met doornen gekroond

Niet voor niets zijn de kleuren veel somberder en donkerder dan aan de andere zijde, de rechter en 'goede' zijde, waar de in lichtere kleuren de Glorieuze Geheimen te zien zijn:

Van links naar rechts zijn te zien (achterflap boekje!):

Jezus verrijst uit de doden
Maria wordt in de hemel opgenomen
Maria wordt in de hemel gekroond

De Heilige Geest daalt neer over de leerlingen
Jezus stijgt op ten hemel

Het geheim van Pinksteren zien we ook op de preekstoel. Maria en de leerlingen ontvangen de vlam van de Heilige Geest ontvangen. Rondom dit Pinkstergeheim staan veelzeggend de vier evangelisten.

Draaien we ons om naar de ingang dan zien we boven het (oude) koor de vijf Blijde Geheimen van Maria, recht tegenover het altaar, in rechtstreeks verbinding met het engelenkoor. Er zijn hier drie ramen:

Van links naar rechts zijn te zien (achterflap boekje!):

De engel Gabriël brengt de blijde boodschap aan Maria en Maria bezoekt haar nicht Elisabeth

Jezus wordt geboren in een stal van Bethlehem

Jezus wordt in de tempel opgedragen en Jezus wordt in de tempel teruggevonden

Gebed Weesgegroet Maria (De woorden van de aartsengel Gabriel bij de aankondiging)

Lied: Magnificat anima mea

Met heel mijn ziel prijs ik de heer (Lofzang van Maria, antwoord op de aankondiging door Gabriel)

Gedachte Blok IV: De vele namen van Maria: Onze Lieve Vrouw van Altijddurende Bijstand

Maria wordt bij uitstek geëerd in de Mariakapel. Maria, de moeder van Jezus, met haar oorsprong mogelijk al in veel oudere godsdiensten. Veel is er geschreven over haar vermeende maagdelijkheid en het al dan niet biologische vaderschap van God of van Josef. Hoe de kerken of wijzelf er ook over denken, feit is dat velen zich getroost voelen bij de moederlijke Maria die haar bijzondere kind zag opgroeien en hem moest verliezen. U heeft vast wel eens een kaarsje bij haar aangestoken.

Maria wordt gezien als middelares en beschermster en heeft veel namen en aanroepstitels als Moeder, Maagd of Koningin. Veel namen zijn officieel door de kerk erkend en worden opgesomd in de Litanie van Loreto uit 1601. U kent ze vast wel: Morgenster, Sterre der Zee, Troosteres der bedroefden, Koningin van de heilige Rozenkrans, Koningin in de Hemel opgenomen, Schutsmantel. De litanie werd en wordt vaak gebeden na de rozenkrans of het rozenhoedje. Niet alleen de rozenkrans maar ook een aantal namen uit de litanie zijn in onze kerk afgebeeld.

Een prachtig voorbeeld van een naam van Maria is het oude tabernakel in de Mariakapel. Deze heeft de vorm van een Gouden Huis en is voorzien van Christussymbolen. Het bevatte letterlijk het lichaam van Christus Het 'Gulden Huis' staat op een van de ramen boven de pijlers, net als de Morgenster waarover we het eerder hadden. En als u de nieuwste versie van de Litanie leest valt misschien op dat Maria wordt aangeropen als Troost van de migranten. Dat klinkt niet erg anno 1601 en daar heeft u gelijk in: deze titel is toegevoegd door Paus Franciscus in 2020.

Het is ook de moeite waard om de schilderijen boven de scheiboog en op de achterwand van de kapel te bestuderen. Weer zien we belangrijke scènes uit het leven van Maria en Jezus. En midden op de achterwand zien we een groep engelen, die een icoon vasthoudt. Hierop staat Maria afgebeeld terwijl zij naar het kind Jezus wijst. Twee engelen houden martelwerktuigen vast als voorafbeelding van Jezus' kruisdood. Aan deze Maria dank onze kerk haar naam: Onze Lieve Vrouw van Altijddurende Bijstand, onze OLV. Elke kerk van Maria van Altijddurende Bijstand is in bezit van een geautoriseerde kopie van deze icoon. De onze staat nu op het altaar.

Gedachte Blok V: Maria in het licht, tussen de engelen

Hoewel voor sommigen misschien ' een steen des aanstoets' vanwege de nodige valpartijen... : ons altaar is een unieke plek. Het is een ontwerp van pater-architect Dom Hans van der Laan, die in de jaren 60 met een groep architecten furore maakte als de Bossche School. Ideale maatverhoudingen als afspiegeling van de kosmos (het plastische getal), de samenhang tussen alle onderdelen van een gebouw en grote aandacht voor natuurlijke materialen zijn zijn kenmerkend. Het altaar sluit dus naadloos aan bij de symboliek in de kerk, maar in een modernere jasje.

En engelen van alle rangen en standen zien neer op de plek waar brood wordt gebroken en wijn wordt gedeeld. Waar we begonnen aan de donkere zijde staan we nu in het licht. Voor ons straalt de gouden icoon van Onze Lieve Vrouw van Altijddurende Bijstand.

Hoe is zij hier in Bilthoven terecht gekomen? Ook dat is een oud verhaal. De oorspronkelijke icoon kwam uit Kreta. Na de verovering van Constantinopel door de Turken in 1453, nam een koopman de icoon mee op zijn vlucht naar Rome. Enkele tientallen jaren later gaf het kapittel van St Pieter de icoon de naam Onze Lieve Vrouw van Altijddurende Bijstand. De icoon raakte zoek tijdens de Franse Revolutie, maar in 1865 door paters Redemptoristen terug gevonden. In 1867 kwam de eerste kopie naar Wittum, in 1868 een tweede naar Amsterdam. Vooral in Amsterdam werden veel 'genezingen en weldaden' aan de icoon toegeschreven. Paus Pius X gaf de Redemptoristen de opdracht de verering van Onze Lieve Vrouw van Altijddurende Bijstand te bevorderen, waartoe geautoriseerde kopieën werden uitgegeven. Veel kerken werden vervolgens aan OLV van Altijddurende Bijstand gewijd en van een icoon voorzien. Zo ook in Bilthoven.

De originele icoon bevindt zich nog altijd in Rome. Maar zover hoeven wij niet te gaan om haar te bewonderen of een gebed op te zeggen. Zij is altijd bij ons.